

دیده بانی: ابزار خلق فرصت

عبدالمجید کرامت زاده، عبدالرحیم پدرام

آینده پژوهان دیده بانی را به آینه‌ای تمام نما تشبیه می‌کنند که رویدادهای تازه، غیر منتظره و بزرگ و کوچک را به گونه‌ای نظام یافته نشان می‌دهد. دیده بانی گرد آوری هوشمند اطلاعات محیطی است که به منظور کاهش تصادفی بودن اطلاعات ورودی و فراهم ساختن سامانه‌ی هشدار در محیط سرشار از تغییر و ناپایداری امروز است.

به طور کلی دیدبان چهار هدف کلی را دنبال می‌کند:

۱- کشف رویدادها و روندهای علمی، فناوریانه، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی که برای سازمان‌ها و دولت‌ها اهمیت دارند. این روندها با زمینه سازی تغییر، فرصت‌های طلایی فراوانی به همراه دارند. از دست رفتن هر فرصت و اقدام نابجا در رویدادها، تهدیدی بزرگ را در پی دارد.

۲- تعریف و باز شناسی فرصت‌ها تهدیدها و یا دگرگونی‌های احتمالی که بر وقوع رویدادها و جریان‌های یاد شده دلالت دارند.

۳- گسترش آینده نگری.

۴- ایجاد سامانه هشدار و تصمیم سازی پیرامون روندهای همگرا، واگرا، هم کوشان، تقویت شونده و کاهنده.

نتیجه گیری: بر اساس این ویژگیها، دیده بانی تصمیم گیران را در درک دگرگونی‌های جاری و احتمالی در محیط بیرونی توانا ساخته و اطلاعات لازم را برای تعیین راهبردهای سازمانی فراهم می‌آورد. در یک کلام، دیده بانی فعالیتی در راستای تقویت درک ناهمپوش دگرگونی در سازمان و کمک به ترویج آینده نگری و آینده اندیشی و نهادینه سازی وجود تغییر در تصمیم گیری‌ها است.

کلمات کلیدی: دیده بانی، آینده نگری، غافلگیری، فرصت‌ها و تهدیدها

مقدمه: آینده پژوهی دانش و معرفت شکل بخشیدن به آینده، به شیوه‌ای آگاهانه، فعال و پیش دستانه است و انسان را از غافلگیری شدن در برابر طوفان سهمگین تغییرات و پیشرفت‌های سرسام آور محافظت می‌کند. این دانش به انسان می‌آموزد که چگونه به مصاف آینده مبهم برود که دچار کمترین ضرر شده و بیشترین سود را به چنگ آورد.

آینده پژوهی در آن است که توانایی تصمیم گیرندگان در مدیریت سازمان‌ها، بنگاه‌های کسب و کار و ملت‌ها را در رویارویی با دگرگونی‌های شتابنده محیط بیرونی افزایش دهد.

امروزه زمان و فرصت باز خورد، تصمیم گیری، تجزیه تحلیل و پاسخ به دگرگونی‌ها و سایر تغییرات محیطی به شدت کاهش یافته است و مدل‌های سنتی برنامه ریزی بلند مدت که بر پایه تمرکز درونی و تکیه بر داده‌های تاریخی است، تصمیم گیرندگان را در فرایندهای پیش بینی دگرگونی‌های محیطی و برآورد اثر آن یاری نمی‌رساند. در مدل‌های سنتی، مبنای تصمیم گیری‌ها، باور رایجی است که آینده را تداوم مسیر و روند کنونی می‌داند. در این نگرش منسوخ شده، آینده از تعداد اندکی از متغیرهای اجتماعی، فناوریانه، اقتصادی و سیاسی فراهم آمده است و فاقد هر گونه پیچیدگی و راز آلودگی است و در حقیقت روندی متداول و بدون شگفتی است. اما واقعیت حاکی از آن است که آینده سرشار از شگفتی‌ها و نوآوری‌های اعماب انگیز است و در برهه کنونی شیوه‌های نوین تفکر جایگزین دل‌های سنتی برنامه ریزی برای آینده شوند. تحقق این هدف نیاز مند روش‌هایی است که تصمیم گیرندگان را در درک محیط خارجی و ارتباط‌های درون ساختاری بین بخش‌های گوناگون توانا سازد. دیده بانی کارآمدترین ابزار برای رسیدن به این خواسته است.